

ОБУЧЕНИЕТО ПО АРХИВИСТИКА В СПЕЦИАЛНОСТ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

гл. ас. д-р Тина Петрова, УниБИТ

Целта на доклада е да насочи вниманието към актуалните въпроси от обучението по дисциплината *Архивистика* в специалност *Културно-историческо наследство* при Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ). Основните акценти в изложението са поставени върху съчетаването на базови теоретични знания и практико-приложни дейности. Специално внимание се обръща на разнообразните форми на обучение, предлагани на студентите в рамките на дисциплината - *провокиране на дискусии, работа по групи, работа на терен, работа с електронни ресурси*. В доклада са представени и резултати от проведено анкетно проучване във връзка с мнението на студентите за обучението им по задължителната дисциплина *Архивистика*.

* * *

Специалност *Културно-историческото наследство* в УниБИТ обучава и подготвя широкопрофилни специалисти в областта по издирването, опазването, изследването и популяризирането на културното наследство на страната ни. Специализираната подготовка в рамките на специалността е насочена към осигуряване квалификация на кадрите в архиви, музеи, галерии, библиотеки, читалища и други културни институции, с цел социализация, развитие и разпространение на културно-историческото наследство¹.

– Настоящата публикация е по научноизследователски проект „Модели за социализация на културно-историческото наследство в „интелигентен град“, който се реализира със съдействието на Фонд

научни изследвания при Министерството на образованието и науката на Р. България.

Учебната дисциплина *Архивистика* присъства като задължителна от 2003 г. в учебния план на специалност „Културно-историческото наследство“. Преподава се в редовна и в задочна форма на обучение. И досега нейното изучаване спомага за постигане на пълна и цялостна представа относно съдържанието и значимостта на културно-историческото наследство, което е предпоставка за утвърждаването ѝ като фундаментална във връзка с профила на специалността.

На студентите се чете общообразователен курс по *Архивистика*, чрез който се получават солидни знания за историята на архивите, тяхното съхранение и използване². Придобиват се умения по издирването, събирането, обработването, опазването и популяризирането на архивното наследство, неделима част от културното богатство³.

Учебното съдържание на дисциплината е разработено и структурирано по модули. Въвеждаща част на курса по *Архивистика* е представена чрез дефиниране на основни понятия⁴. Студентите се запознават с това, какво е *архивен документ*, *Национален архивен фонд*, *документална памет*, *документално богатство*, с историята на архивите като институти на паметта, както и с работата с архивни документи⁵. Подробно се разглежда и темата за предмета, целите и задачите на съвременната *архивистика* и връзката ѝ с други науки и научни дисциплини⁶. Тъй като архивните документи са част от културното наследство, уводна лекция представя на студентите приетия през 2009 г. *Закон за културното наследство*. В него, като *културно наследство (движимо и недвижимо, материално и нематериално)*, се определя цялата съвкупност от културни ценности. Що се отнася до *документите*, те са посочени като част от него (*чл. 6 т. 10, 11 и 12*). А в *чл. 53, т. 7* като *движими културни ценности* са определени *архивните документи, с културно и научно значение, независимо от времето, мястото, носителя и техниката на създаването им*⁷.

Проследяването на институционалното изграждане на националната архивна система и нейните функционални компетенции е съществена част от обучението на студентите. Акцентите са поставени върху представяне на системата на държавните и специализираните архиви, като органи за управление на националното документално богатство⁸. Появата, развитието и съвременната организация на архивите се разглежда в историко-хронологичен аспект с оглед функциите и дейностите, които изпълняват. Наличието на нормативно-методическа уредба във връзка с архивни

институции е своеобразна гаранция за добре развиващ се архивно-информационен сектор, което обуславя и представянето на националното ни архивно законодателство (Закон за Националния архивен фонд, 2007)⁹.

Теоретичната част от общия лекционен курс се допълва и с теми, свързани с физическото опазване на документите. Става въпрос за изключително важен процес, неизменна част от правилното управление на архивното наследство на всяка страна. Затова и част от практическите задачи на студентите се изразяват в анализиране на основната методика на архивите – *Методически кодекс (Свитък I–VI)*¹⁰.

Практико-приложният характер на лекционния курс по *Архивистика* е много важен. Акцентът, който се поставя в случая, е как студентите да се справят с издирването и използването на документите, все пак, те са бъдещите потребители на архивна информация. Тази част от обучението се допълва и от теренните наблюдения, които се осъществяват в рамките на курса, като извънаудиторни часове. На студентите се организират практически занимания в Държавна агенция „Архиви“¹¹. С помощта на експерти по отделните процеси и дейности и техните интересни беседи основните архивни операции се онагледяват. За целта студентите организирано посещават съответните специализирани звена: *читални*, където се научават как да попълват заявката за използване на архивен документ; *лабораторията по реставрация*, където им се представят различните видове реставрация, в това число и *реставрацията чрез листоотливане*.

Отделът по дигитализация е мястото, което обяснимо предизвиква най-голям интерес сред студентите. Това се дължи на факта, че този метод все още се възприема и като основен за популяризирането на културното наследство, включително и на архивното наследство. Студентите получават актуална информация относно многобройните проекти, които ДАА е разработила, както и за ценните дигитални колекции, достъпни на сайта ѝ.

Също така, в учебната програма е заложено и посещение на архивохранилището в кв. Илиянци, гр. София. В момента то е най-модерното у нас и безспорно отговаря на всички изисквания за правилното съхранение и опазване на архивните документи. Така теоретичната част на общия курс по *Архивистика* много добре се допълва с посещение на терен.

По време на своето обучение студентите се запознават и с възможностите, които се предлагат за справки и използване на документите по електронен път.

В края на лекционния курс се дава възможност за обратна връзка от обучаващите се. Подготвена е анкетна карта, която е анонимна и съ-

държа единадесет въпроса и се провежда в края на семестъра, след приключване на лекционния курс и оформянето на оценките по предмета. Тя се реализира във връзка с проучване мнението на студентите относно обучението им по задължителната учебна дисциплина *Архивистика*.

Като цяло студентите изразяват задоволството си от проведения лекционен курс, а най-високо се оценяват следните практики: *възможността за по-детайлно запознаване с дисциплината и очертаване ролята и връзката ѝ с профила, който изучават; оценяват положително разнообразните форми на обучение, които преминават в рамките на дисциплината – дискусии, работа по групи, работа на терен, работа с електронни ресурси.*

Най-често студентите са неудовлетворени от *липса на повече практически занимания, като посещение на терен.*

Предложение за подобряване на обучението обикновено няма, но в отделни случаи се препоръчва: *увеличаване на теренните посещения и пряко участие в процесите, съпътстващи управлението на архивното наследство.*

Във връзка с последната препоръка трябва да се отбележи, че в Учебния план на специалност „Културно-историческо наследство“ е включена задължителна лятна практика на студентите в архиви, както и допълнително посещение на Научния архив на БАН и Българския исторически архив в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, което допълва и обогатява придобитите теоретични знания.

Обучението по *Архивистика*, в специалност „Културно-историческо наследство“ продължава и в ОКС „магистър“, като разработеният курс е в областта на опазването на архивното наследство.

Бележки

¹ УниБИТ – <<https://www.unibit.bg/>>.

² *Дуйчев, Ив.* Лекции по архивистика. С.: „Св. Кл. Охридски“. 1993. 353 с.

³ *Петкова, Ст.* Четения по архивистични дисциплини извън специалност Архивистика. – В: Българската университетска архивистика – теоретично равнище, учебно съдържание и професионални профили. Университетски четения по архивистика. Том III. Част II, с. 58.

⁴ *Анчова, К. Барутчийски, С., Бурмова, М., Крайчева, Ж., Матинян, А. Минцев, Д., Нейкова, А. Пандева, З. Пейков, П. Петкова, С. Пискова,*

М. Речник на българската архивна терминология. Варна: ВСУ „Черно-ризец Храбър“, 2002. 150 с. – <http://www.electronic-library.org/content/mon_arhivistika.php/>.

⁵ Гергинов, К. Документът и документирането в представите и речника на българина. – ИДА, 1982, № 44, 5–22.

⁶ Петкова, Ст. Увод в архивознанието. В. Търново, 2011, 260 с.

⁷ Закон за културното наследство. – ДВ, бр. 19, 13 март 2009 г.

⁸ Нейкова, А. Архиви и общество. С., 2007. 296 с.

⁹ Закон за национален архивен фонд. – ДВ, бр. 57, 13 юли 2007 г.

¹⁰ Методически кодекс. Свитък I–VI. С., 2013.

¹¹ Държавна агенция „Архиви“ – <<http://www.archives.government.bg/>>.